

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	240
Land:	Bosnien-Hercegovina
Kilde:	Utrikesdepartementet
Titel:	Mänskliga rättigheter i Bosnien och Hercegovina (BiH) 2010
Udgivet:	24. august 2011
Optaget på baggrundsmaterialet:	29. august 2011

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Bosnien och Hercegovina (BiH) 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Situationen i Bosnien och Hercegovina (BiH) har avsevärt förbättrats under de femton år som gått sedan kriget 1992-1995 avslutades genom undertecknandet av Daytonavtalet. Generellt sett finns dock fortsatt brister i respekten för de mänskliga rättigheterna orsakade bland annat av otillräckliga resurser, svaga institutioner och i vissa fall en avsaknad av politisk vilja. Vidare försvåras arbetet med de mänskliga rättigheterna av otydliga ansvarsförhållanden, vilket är ett resultat av en komplicerad konstitution. Den av finanskrisen förvärrade ekonomiska situationen i landet försenar ytterligare genomförandet av fortsatta reformer inom flera områden såsom minoriteters ställning, i synnerhet för romer, och upprätthållandet av tillfredställande sociala skyddsnät. Ända sedan BiH:s inträde i Europarådet har landets konstitution (och vallag) innehållit allvarliga diskrimineringsgrunder vilka uppmärksamats av Europadomstolen genom domen den 22 december 2009 i målet ”Sejdic & Finci v. BiH”. De senaste nationella valen genomfördes också med dessa uppenbara brister.

Även om BiH har tillträtt de centrala konventionerna för mänskliga rättigheter och har ett starkt formellt rättsligt skydd för minoriteter och utsatta grupper finns det stora brister i tillämpningen, bland annat genom att nationella domar (inklusive från konstitutionsdomstolen) inte verkställs.

En allvarlig svaghet beträffande mänskliga rättigheter i BiH är den bristande respekten för de ekonomiska och sociala rättigheterna. Statlig och kommunal socialtjänst förmår av olika skäl inte att stödja utsatta människor. Arbetslösa, gamla och sjuka kan därför hamna i en situation där de helt saknar ekonomiskt skydd, vilket bland annat resulterar i förekomsten av tiggeri i de större städerna.

Personer som tillhör minoritetsgrupper är särskilt utsatta för kränkningar av ekonomiska och sociala rättigheter. Endast ett par procent av den romska befolkningen på uppskattningsvis 30 000-60 000 personer har arbete, och deras boendeförhållanden är ofta undermåliga. De folkgrupper som är i minoritet i de olika delarna av landet blir diskriminerade på arbetsmarknaden och har därför svårt att få fasta tjänster.

Inom utbildningsväsendet finns alltså en etnisk segregation och diskriminering. Särskilt i områden i sydvästra BiH, kring staden Mostar, har utvecklingen gått mot ökad segregering baserad på etnicitet enligt parollen "två skolor under ett tak". Samma skola används, men elever och lärare använder separata ingångar och lärarrum och skolklasserna är uppdelade efter folkgrupp.

Respekten för förenings-, mötes- och församlingsfrihet är god i BiH. Ett antal sociala, kulturella och politiska organisationer arbetar självständigt utan direkta yttre påtryckningar från regeringsnivå. Av både historiska och politiska skäl och som en följd av det internationella samfundets relativt långvariga inflytande är frivilligorganisationerna i BiH dock ofta svaga och med små ekonomiska resurser.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

BiH har tillträtt de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) samt dess två fakultativa protokoll om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR).
- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (CERD).
- Konventionen om avskaffande av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW) samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr (CAT) . Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har endast undertecknats.
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC) samt dess två tillhörande protokoll om barn i väpnade konflikter och handel med barn, barnprostitution och barnpornografi.
- Flyktingkonventionen samt det tillhörande protokollet från 1967.
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

År 2002 ratificerade BiH Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *International Criminal Court* (ICC). BiH har dock under amerikansk påverkan ingått ett så kallat "art 98-avtal" enligt Romstadgan, vilket ger amnestier, något som står i strid med EU:s gemensamma ståndpunkt avseende ICC.

Under 2007 undertecknade BiH konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden men den har ännu inte ratificerats.

Enligt Europeiska kommissionens översynsrapport år 2010 behöver BiH:s tillämpning av de ratificerade konventionerna förbättras och av FN:s statistik framgår att BiH dessutom ligger efter med rapportering för de flesta konventioner, ibland med flera år.

Efter inträdet i Europarådet 2002 har Bosnien och Hercegovina bland annat tillträtt följande Europarådskonventioner:

- Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt fyra av denna konventions tilläggsprotokoll.
- Europeiska stadgan för lokalt självstyre.
- Europeiska konventionen mot tortyr.
- Konventionen om utlämning, rättslig hjälp i brottsmål och överförande av straffverkställighet samt två av denna konventions tilläggsprotokoll.
- Konventionen om skydd av individer med avseende på automatisk behandling av personuppgifter och konventionen för cyberbrott, samt respektive konventions tilläggsprotokoll.
- Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.
- Europarådets konvention mot människohandel.
- Stadgan för landsdels- eller minoritetsspråk.

BiH har dock inte utnämnt ledamöter till ett par av Europarådets kontrollmekanismer. Bland annat saknar BiH representanter i anti-tortyrkommittén (CPT) och i Venedigkommissionen. Sedan 2006 är BiH ej heller representerat i kommittén för nationella minoriteter.

I november 2010 genomförde Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, Thomas Hammarberg, ett besök i BiH. I samband med besöket gjorde Hammarberg uttalanden som bland annat underströk vikten av att alla etniska grupper i landet ges samma möjligheter, att befintlig lagstiftning för anti-diskriminering implementeras, att segregationen inom skolväsendet upphör, att rättigheter för personer med funktionsnedsättning respekteras och att arbetet med att identifiera saknade personer fortskrider.

MEDBORGLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Det föreligger inga uppgifter om politiskt sanktionerade mord eller summariska rättegångar i BiH. Frågan om personer som försvunnit under kriget 1992-1995 är alltjämt aktuell och uppskattningsvis 8 000-10 000 personer är fortfarande saknade. Den ansvariga statliga institutionen *Missing Persons Institute* (MPI) samt *International Commission for Missing Persons* (ICMP) arbetar med identifiering av kvarlevor, bland annat genom användande av DNA-teknik. Sammanlagt har drygt 13 200 saknade identifierats med DNA-analys varav 6 500 från Srebrenica.

Tortyr och annan förnedrande behandling är förbjudet i konstitutionen. Utredningar om tjänstefel utförda av poliser och nivån av ansvarsutkrävande har förbättrats, även om det finns utrymme för ytterligare förbättringar. *European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (CPT) noterade i sin rapport från mars 2010 brister i bosniska fängelser och anstalter i form av vanvård, illa fungerande sjukvård samt förekomsten av våld mellan rivaliserande grupper av fångar, ofta med etniska förtecken. Problem relaterade till överbeläggningar är vanligt förekommande och personalbemanningen bedöms vara otillräcklig. Kvinnliga interner har inte alltid tillgång till separata celler, ungdomsbrottslingar sitter ofta tillsammans med vuxna förövare och personer dömda för ringa brott placeras ofta tillsammans med grova brottslingar.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet tillämpas inte i Bosnien och Hercegovina. I konstitutionerna för såväl Bosnien och Hercegovina som entiteten Federationen Bosnien och Hercegovina är dödsstraffet uttryckligen förbjudet. I den andra entiteten, Republika Srpska (RS) har dödstraffet dock inte formellt avskaffats.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Det förekommer inga rapporter om godtyckliga frihetsberövanden eller inskränkningar i rörelsefriheten. Landets medborgare kan utan problem resa fritt över entitetsgränserna, till alla landets delar. Möjligheten att erhålla personliga dokument kan dock i praktiken i vissa fall vara begränsad. Inte

minst gäller detta landets internflyktingar som kan ha svårigheter att få kopior på dokument från sin tidigare bostadsort.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

I BiH:s författning, som är en del av det fredsavtal som avslutade kriget 1995, *the General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina*, hädanefter Daytonavtalet, anges att Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och dess protokoll ska gälla i landet och att de har tolkningsföreträde i förhållande till annan lagstiftning. I samband med BiH:s medlemskap i Europarådet 2002 ratificerade landet Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och alla dess protokoll. I praktiken brister dock tillämpningen ofta då landets myndigheter inte avsätter de resurser som krävs för att lagarna ska kunna efterlevas.

Rättssystemet i BiH är komplicerat eftersom förvaltningen och finansieringen delas mellan stat, entiteter och kantoner, samt därutöver distriktet Brčko. Det finns 14 lagstiftande församlingar och lika många justitieministerier som alla har rätt att utfärda direktiv. De juridiska systemen i dessa områden är till stor del separata och arbetet med att harmonisera och förbättra samarbetet mellan institutioner går långsamt. En nationell rättsektorstrategi genomförs sedan 2008 men har ännu inte gjort avtryck i form av stärkt oberoende för domstolsväsendet och effektivare rättsligt utövande. Reformen rör inte vid konstitutionella frågor och BiH saknar alltså en nationell högsta domstol. Detta resulterar i olika tillämpning av lag och rättspraxis. Statsdomstolen som hanterar komplexa mål gällande krigsförbrytelser och organiserad brottslighet bedöms vara oberoende och allt mer effektiv. Den utsätts ofta för hård kritik från den politiska ledningen i RS som vill se att domstolens jurisdiktion - inte minst gällande organiserad brottslighet och korruption - upphävs och att kompetensen återförs till domstolarna i RS.

Polisväsendet är tudelat med separata polisstyrkor i de två entiteterna. Därutöver finns en polismyndighet på statlig nivå, *State Investigation Protection Agency* (SIPA), med ansvar för bland annat bekämpning av terrorism och organiserad brottslighet. *European Union Police Mission* (EUPM) är närvarande i landet, och stödjer, i en rådgivande kapacitet, polismyndigheterna bland annat i kampen mot organiserad brottslighet.

På statlig nivå finns förutom SIPA och statsdomstolen ett justitieministerium, en myndighet för gränskontroll, *State Border Service*, samt myndigheten *High Judicial and Prosecutorial Council* (HJPC). HJPC, som åtnjuter ett visst oberoende från det statliga justitieministeriet, ansvarar för disciplinära åtgärder, tillsättande och avsättande av domare och åklagare i alla landets 49 domstolar samt

administrativa stödsystem. Även om HJPC:s starka roll i rättsväsendet har bidragit till att de politiska partiernas inflytande i den juridiska sfären har minskat förekommer det ändå att politiska makthavare försöker påverka domstolarnas arbete.

Rättssystemet i BiH är inte bara komplicerat och uppdelat utan även ineffektivt och överbelastat utan ett fungerande regelverk för prioriteringar. I likhet med det anglosaxiska rättssystemet har BiH, för att effektivisera rättssystemet, infört så kallad *plea bargain*, genom vilken den åtalade kan förhandla om att erkänna brott i utbyte mot ett lindrigare straff. Den åtalade förhandlar därmed självant bort sin rätt till rättegång liksom rätten till överklagande. 2009 registrerade HJPC 95 fall av förhandlade överenskommelser, varav drygt hälften gällde ekonomisk brottslighet. OSSE har påtalat att mänskliga rättigheter kan äventyras genom detta förfarande, som tillämpas i ungefär en fjärdedel av alla rättsfall. Bland annat är det inte alltid klart om de åtalade är fullt medvetna om vad deras beslut innebär, i synnerhet i de fall de inte företräds av advokat. Det finns också uppgifter om fall där personer misstänkta för brott ingått en *plea bargain* innan åtal väckts.

Åtalade personer representeras inte alltid av advokat. Detta gäller särskilt personer som inte har råd att betala för en privat advokat. Enligt en rapport från OSSE informerar domstolarna inte alltid den åtalade om rätten till en advokat, särskilt om de vet att domstolen måste stå för advokatkostnaderna. OSSE noterar också att det förekommer att domstolar inte tillgodoser åtalades begäran om advokat på domstolens bekostnad, även då den åtalade själv inte har råd med en privat advokat.

Enligt OSSE genomförs den stora majoriteten av rättegångarna på ett professionellt sätt och med integritet. Det finns inga rapporter om skillnader i mäns och kvinnors tillgång till rättsväsendet. Inom domarkåren är en majoritet kvinnor.

De mänskliga rättigheterna i BiH bevakas av en ombudsmannainstitution, som tidigare var tredelad, med ombudsmän på statlig nivå samt i de båda entiteterna. I enlighet med internationella konventioner ska institutionerna på entitetsnivå integreras med den statliga nivån. Detta var planerat till januari 2007, men har ännu inte förverkligats.

7. Straffrihet

Rättssystemet lyckas inte alltid åtala inflytelserika personer inom den organiserade brottsligheten, bland annat eftersom dessa personer utnyttjar inflytande, hot och mutor för att undvika polisutredningar och rättegångar. Skyddet för vittnen i de lokala domstolarna brister. Det är inte ovanligt att

rättegångar ställs in då vittnen inte vågar vittna. Det har också visat sig att lokala domstolar, särskilt i Republika Srpska (RS), inte sällan undviker att väcka åtal mot krigsförbrytare och i synnerhet sådana som haft eller alltjämt har militärt eller politiskt inflytande. 2009 antogs en strategi för bekämpning av den organiserade brottsligheten. Sedan dess har polis och åklagare genomfört några omfattande gripanden av personer misstänkta för delaktighet i organiserad brottslighet. I september 2010 arresterades 60 personer, varav 22 poliser misstänka för delaktighet i ett nationellt nätverk för smuggling.

Samtliga åtal för krigsförbrytelser som ICTY förde över till statsdomstolen har avslutats. Samarbetet mellan statsdomstolen och ICTY bedöms vara fungerande. Den utdragna rättegången i Radovan Karadzic-målet och oförmågan att finna och gripa Ratko Mladic tär emellertid på allmänhetens förtroende för rättssystemens effektivitet att bringa rättvisa. Sammanlagt avtjänar 55 personer straff i bosniska fängelser dömda av statsdomstolen för grova krigsförbrytelser och även för folkmord i Srebrenica. Något färre antal har dömts av lokala domstolar. Trots vissa framsteg kvarstår faktum att det i landet beräknas finnas 1 700 olösta fall av krigsförbrytelser som omfattar runt 9 000 misstänkta förbrytare. En ambitiös nationell strategi för systematisk hantering av krigsförbrytelser lanserades vid slutet av 2008. Den syftar till att slutföra samtliga komplexa fall inom en sjuårsperiod. Vid slutet av 2010 pågick förundersökningar mot omkring 1 000 personer misstänkta för krigsförbrytelser. Åtal har väckts mot drygt 200 personer.

Sexuellt våld var systematiskt under kriget. Över 20 000 kvinnor beräknas ha utsatts för grova övergrepp samtidigt som få utredningar har genomförts. Endast 12 domar har registrerats i statsdomstolen i fall där sexuellt våld förekommit som åtalpunkt.

Den politiska ledningen i RS fortsätter att ifrågasätta statsdomstolens legitimitet och spelar på nationalistiska stämningar för att underminera allmänhetens förtroendet för dess oberoende. Parallellt med etableringen av ett statligt institut för saknade (MPI) skapade RS en egen organisation för att söka efter saknade serber inom RS territorium. Detta pekar på problemet att hantera frågan utifrån ett universellt rättighetsperspektiv. Offer och anhöriga till offer har bildat grupper som kräver att rättvisa skipas, men även dessa grupper utnyttjas ofta för politiska syften. Rättsväsendet i BiH står inför den gigantiska uppgiften att förhindra att en majoritet av förbrytarna, inte minst till följd av preskription, i slutänden går fria från rättegång.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Förenings-, mötes- och församlingsfrihet råder i Bosnien och Hercegovina och ett stort antal sociala, kulturella och politiska organisationer arbetar självständigt utan direkta yttre påtryckningar från regeringsnivå. Fackföreningsrörelsen är emellertid svag och den partinära kopplingen gör det svårt att ansluta och organisera medlemmar över entitetsgränserna.

Inga rapporter om formell censur av media förekommer. Det finns ett brett sortiment av både elektronisk och tryckt media och BiH har tillfredställande legalt skydd för yttrande- och tryckfrihet. Många medier i BiH är dock under politiskt inflytande vilket påverkar deras kvalitet och objektiva förhållningssätt. Flera bedömare menar att utvecklingen är negativ i detta avseende. Politisk kontroll över media är särskilt påtagligt i Republika Srpska. Media styrs allt mer tydligt av ägarna, som ofta har nära kontakter med politiska företrädare. Denna trend blev än tydligare under 2010 då ägarna kring mediaimperiet runt dagstidningen Dnevni Avaz bildade ett nytt bosniakiskt parti som nådde avsevärda framgångar i valet i oktober. Hot och trakasserier mot journalister förekommer, i synnerhet vid rapportering om korruption. Journalistförbundet registrerade under första halvåret 2010 sammanlagt 20 fall av hot och inskränkningar i journalisters rättigheter. Inrikesministeriet rapporterade om en ökning av hot och övergrepp mot journalister under 2009 då anmälan inlämnats till polis i 24 fall.

Media har ofta utnyttjats av nationalistiska aktörer för att sprida etnisk propaganda. *Communications Regulatory Agency* (CRA), inrättades i syfte att kontrollera tv och radio. CRA ansvarar bland annat för att utfärda medielicenser, övervaka sändningar samt ta emot klagomål från allmänheten. CRA har även möjlighet att varna och bötfälla medier som inte efterlever den kommunikationslagstiftning som infördes 2003. CRA:s uppdrag har visat sig vara svårt då myndighetens oberoende och mandat står i kontrast till nationalistiska partiers intresse av att obehindrat föra ut sina budskap. Tonen i medierna är ofta uppskruvad och balanserar ofta på gränsen för vad regelverk och etiska koder tillåter. CRA har emellertid inte registrerat några misstänkta fall av hatbrott under perioden 2008-2010.

Religionsfrihet är inskriven i BiH:s konstitution. En statslag för erkännande och legal status för religiösa samfund, ger dessa omfattande rättigheter. Dock finns inga klara instruktioner för hur denna lag ska tillämpas. Problem finns framförallt på landsbygden där folkgrupper som är i religiös eller kulturell minoritet fortfarande utsätts för diskriminering.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Daytonavtalet satte stopp för kriget och gav BiH en konstitution där de stridande parterna skulle garanteras långtgående självbestämmande. Avsikten med Dayton var att ett fredstida klimat skulle medge en kontinuerlig modifiering av avtalet. På grund av starka politiska och etniska motsättningar har, med ett speciellt undantag, dock ingen ändring gjorts av landets konstitution. BiH förblir därmed en starkt decentraliserad statsbildning. Nackdelarna med detta system, som bland annat innefattar 14 kostsamma administrationer på olika nivåer, har visat sig allt tydligare. Beslutsprocessen är ofta krånglig bland annat eftersom ansvarsfördelningen inte sällan är oklar. De många administrativa nivåernas uppgifter, befogenheter och makt är vitt åtskilda och instanserna har ofta svårt nå överenskommelser, vilket gör det komplicerat och tidskrävande att genomföra nödvändiga reformer. Den krångliga strukturen leder till att mänskliga rättigheter i många fall försummas på grund av förvaltningens ineffektivitet. Den försvårar dessutom medborgarnas möjligheter att utkräva ansvar. Sist men inte minst kostar de olika nivåerna av parlament och regeringar landet enorma summor varje år.

Konstitutionen bygger i stort på etnisk i stället för individuell grund. Personer som inte tillhör någon av de tre *konstituerande* folkgrupperna (bosnienmuslimer, bosnienserber och bosnienkroater) ges därför inte samma politiska rättigheter. Ett exempel på detta demokratiska underskott är att författningen föreskriver att i valet till landets statschefsfunktion, det roterande trehövdade presidentrådet, ska en bosnienserb väljas från RS, och en bosnienmuslim och en bosnienkroat från FBiH. Detta innebär att det inte är möjligt för "övriga" personer att väljas till ämbetet. Motsvarande restriktioner finns också för den övre kammaren i det statliga parlamentet. Europadomstolen har 22 december 2009 i målet Sejdic & Finci v. BiH slagit fast att detta strider mot den Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter (och protokoll 12) samt uppmanat BiH att omgående eliminera denna diskriminering. Ett år efter Europadomstolens dom har dock ännu ingen samsyn kunnat uppnås om hur detta ska göras.

Enligt konstitutionen ska de tre konstituerande folkgrupperna vara representerade i förhållande till sin andel av befolkningen enligt 1991 års folkräkning i den offentliga sektorn i alla delar av landet. Så är dock inte fallet. Folkgrupper som är i minoritet sett till kulturell och religiös bakgrund inom de olika områdena i landet är sällan fullt representerade.

Kvinnor är svagt representerade i politiken och samhällslivet i stort. Enligt jämställdhetslagen ska minst 30 procent av "det mindre representerade könet" vara representerat på alla partiets valsedlar i alla val. Kvinnorna hamnar emellertid ofta långt ner på partiernas listor, vilket leder till en grov underrepresentation i alla beslutsfattande politiska församlingar. Kvinnliga politiker får normalt inte heller samma utrymme i media som män.

Nationalistiska partier har dominerat den politiska arenan sedan Daytonavtalets tillkomst. Deras inflytande över de egna folkgrupperna är stort och har även trängt långt in i ekonomiska och juridiska institutioner. Väljarnas partival har snarare dominerats av kulturell och religiös bakgrund än av politisk övertygelse.

Det senaste valet i BiH förrättades i oktober 2010 då president- och parlamentsval ägde rum. Valobservatörer från OSSE/ODIHR bedömde att valet i stora drag levde upp till internationell standard samtidigt som de uttalade kritik för att valet genomfördes utan att de inskränkningar beträffande valbarhet som Europadomstolen påtalat hade åtgärdats.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Bosnien och Hercegovina är medlem i FN-organet *International Labour Organization* (ILO) och har ratificerat dess centrala konventioner. Medborgarna i BiH får tillgång till de sociala trygghetssystemen genom avgifter som inbetalas av deras arbetsgivare. Den informella ekonomin i landet är dock utbredd. Enligt officiell statistik är 43 procent av den arbetsföra befolkningen arbetslös, men i realiteten, om hänsyn till informell ekonomi tas, uppskattas arbetslösheten vara cirka 20 procent. En konsekvens av detta är att många saknar alla former av trygghetssystem. De som står utanför den formella arbetsmarknaden får inte tillgång till förmåner som komplett hälsovårdsförsäkring, arbetslöshetsförsäkring eller pension och saknar anställningstrygghet, vilket kan utnyttjas av arbetsgivarna.

Många avskedades eller tvingades före och under kriget lämna sina jobb på grund av kulturell eller religiös tillhörighet, och få har blivit återanställda eller fått den kompensation de lagligen har rätt till. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet förekommer alltjämt inom både offentlig och privat sektor, och gör det särskilt svårt för återvändande minoritetsbefolkningar att få arbete. Minoritetsgrupper utanför de tre konstituerande folkgrupperna är särskilt utsatta. Endast ett par procent av den romska befolkningen på omkring 30 000-60 000 personer har arbete.

Kvinnor har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Enligt officiell statistik har endast 37 procent av kvinnorna arbete. Helsingforskommittén rapporterar att kvinnor också diskrimineras på arbetsmarknaden på grund av faktorer som ålder och graviditet.

Ibland utbetalas inte löner och/eller sociala avgifter, och anställningstryggheten är svag, även på den formella arbetsmarknaden. Arbetsmiljöerna kan ofta vara dåliga eller hälsofarliga utan att åtgärder vidtas. Fackföreningsrörelsen har relativt många medlemmar, men är ändå för svag och splittrad för att förändra situationen.

En stor mängd människor som hade anställning på stora statliga företag innan kriget har hamnat i en särskilt svår situation. Officiellt finns många av dessa företag kvar, och alla som var anställda innan kriget är juridiskt sett fortfarande anställda. I verkligheten har företagen emellertid upphört att existera, och varken löner eller sociala förmåner har utbetalats på årtal. Om de anställda på dessa "spökföretag" tar en annan anställning förlorar de rätten till möjlig kompensation.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälsovården i landet är baserad på lagar och bestämmelser som präglas av inklusivitet och jämlikhet. Närmare 10 procent av BNP uppskattas gå till hälsovården. Det finns dock betydande brister alltså. Ett problem är fragmentariseringen av hälsosystemen som varierar mellan entiteterna och Brckodistriktet och inom Federationen Bosnien och Hercegovina (FBiH) - även mellan de underlydande tio kantonerna. Kvalitén på vården kan variera mycket mellan landets olika delar. I de större städerna är tillgången till sjukvård relativt god medan sjukhusen i de mer rurala delarna av landet dras med betydande resursbrist avseende såväl kompetent personal som utrustning. Även inom hälso- och sjukvården förekommer diskriminering baserad på kulturell och religiös tillhörighet, vad gäller tillträdet till och kvaliteten på vården. Den mest utsatta gruppen utgörs av romer som inte sällan saknar nödvändig dokumentation. Till följd av den höga arbetslösheten, en omfattande informell arbetsmarknad och företagens ovilja att betala sociala avgifter saknar en stor del av befolkningen heltäckande sjukförsäkring.

Enligt *World Health Organisation* (WHO) är korruption vanligt förekommande inom sjukvården. Inte sällan hamnar läkare och sjukvårdspersonal bland de yrkeskategorier som av allmänheten uppfattas vara mest korrupta. De som inte har råd att betala mutor får ibland dålig vård, eller ingen vård alls. Fattiga människor, som ofta är de som har sämst hälsa, förnekas därför rätten till bästa möjliga vård.

12. Rätten till utbildning

Utbildningsväsendet i BiH lider av många brister vad gäller ledning, pedagogiska metoder, lokaler och kvalifikationssystem och har lite utbyte med forskning och utbildning i övriga Europa. En anledning är att det saknas ett statligt departement och statliga myndigheter inom utbildningsväsendet. I stället regleras utbildningen på entitets- och kantonal nivå, vilket leder till att både policyinriktning och pedagogiska metoder skiljer sig mellan landets olika delar. Utbildning får knappa resurser från entiteterna och är i hög grad alltså etniskt segregerad. Steg har dock tagits för att skapa ett multietniskt, modernt utbildningssystem exempelvis genom att lära ut både latinska och kyrilliska alfabeterna i skolorna samt påbörja arbetet med att ta bort nationalistisk och religiös propaganda ur läroböckerna.

Reformeringen av skolväsendet är ofta problematisk eftersom många skolor fortfarande styrs av nationalistiska krafter. Rektorerna är i de flesta fall politiskt tillsatta. Trots internationella påtryckningar finns fortfarande ett femtiotal skolor av slaget "två skolor under ett tak", det vill säga där elever som går i samma skola hålls etniskt åtskilda både i tid och rum samt att de undervisas enligt olika läroplaner. Denna uppdelning avser oftast barn av bosnienmuslimsk och bosnienkroatisk etnicitet och är särskilt vanligt förekommande i Hercegovina i områdena runt staden Mostar.

Vidare löper romska barn större risk att hamna utanför utbildningssystemet än barn av annan etnisk tillhörighet; det är mer än två gånger större sannolikhet att ett romskt barn inte går i grundskolan och för de som väl går i skolan är risken tre gånger större att de inte slutföljer sina studier.

Utsikterna för elever och studenter med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar att nå en fullgod utbildningsnivå är låga. De praktiska förhållandena i många skolor är bristfälliga och missgynnar ofta elever med olika sorters funktionsnedsättningar. Likaså tillämpas sällan de särskilda läroplaner för funktionshindrade som lagen faktiskt föreskriver.

Det uppskattas att endast cirka 6,5 procent av barnen har tillgång till förskoleutbildning. I synnerhet missgynnas barn på landsbygden.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Den ekonomiska situationen är svår för många människor. Enligt beräkningar från 2007 beräknas 30 procent av befolkningen befinna sig nära, och ytterligare 18 procent under, fattigdomsgränsen, vilket innebär att inkomsten understiger cirka 900 kronor per månad. Få människor torde leva under den absoluta fattigdomsgränsen, vilken i BiH beräknas vara 300 kronor per individ och månad. Minoritetsgrupper, arbetslösa eller personer som arbetar i den

informella sektorn, sjuka och gamla är särskilt utsatta. Eftersom kvinnor oftare än män saknar formellt arbete (och de sociala förmåner som kommer med ett arbete) är deras levnadssituation generellt sämre än männens.

En konsekvens av den komplicerade konstitutionen är att lagstiftning och administration i de olika delarna av landet inte är harmoniserad. Det leder till ojämlikhet avseende exempelvis tillgång till pensioner, hälsovård och utbildning. Personer som byter bostadsort kan ha särskilt svårt att få tillgång till service och sociala förmåner, vilket drabbar bland annat återvändande flyktingar. Återvändande pensionärer har det särskilt svårt. Pensionerna är generellt låga: cirka 1750 kronor/månad i FBiH och cirka 1600 kronor/månad i RS. Pensionsfonderna i båda entiteterna har begränsade tillgångar och ofta är utbetalningarna ofullständiga.

Den komplicerade och etniskt präglade politiska situationen är också en stark orsak till att BiH inte förmått att vidta nödvändiga reformer för att förbättra ekonomin i landet. Även om skattetrycket i landet är förhållandevis högt, och statens offentliga utgifter uppgår till knappt hälften av landets bruttonationalprodukt är den samhälleliga servicen låg. En bidragande orsak är de stora kostnaderna för den mycket omfattande administrationen som tynger landet alltsedan krigsslutet.

I UNDP:s utvecklingsindex återfinns BiH 2010 på 68:e plats, just före Makedonien, men efter både Kroatien och Montenegro.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

BiH har på pappret en relativt tillfredsställande lagstiftning gällande kvinnors rättigheter. De viktigaste konventionerna för mänskliga rättigheter har ratificerats, likaså jämställdhetsdirektiv från FN, EU och Europarådet. 2009 antogs en lag på statlig nivå om anti-diskriminering för att öka skyddet för mänskliga rättigheter, inklusive kvinnors rättigheter, samt tydliggöra riktlinjerna då dessa rättigheter överträds. Vidare finns en särskild myndighet för jämställdhet på statlig nivå, centra för jämställdhet på entitetsnivå samt jämställdhetskommisioner i kantoner och kommuner som verkar för att verkställa dessa lagar. Harmoniseringen mellan lagstiftning på entitets- och statsnivå är inte tillräcklig, inte heller den mellan redan existerande lagar och diverse handlingsplaner. Detta resulterar i en bristfällig implementering samt skilda juridiska tolkningar av det legala ramverket och oförutsägbarhet beträffande påföljder.

Det finns sedan 2008 en jämställdhetsstrategi och en handlingsplan på statlig nivå, *Gender Action Plan (GAP)*. BiH är ett av endast nio länder, för övrigt det enda landet på västra Balkan, som har en nationell plan av detta slag. Arbetet inriktas här mot problemområden som våld mot kvinnor, diskriminering av kvinnor på arbetsmarknaden samt bristande kvinnlig representation i politiken. Fortfarande är kvinnor grovt underrepresenterade på den politiska arenan. T.ex. så utgörs parlamentet efter valet 2010 av 18 procent kvinnor. Endast tre procent av landets partier har kvinnliga partiledare.

Kvinnor är också underrepresenterade på arbetsmarknaden. Den globala finanskrisen påverkade i synnerhet kvinnor världen över, likaså i BiH. Uppskattningsvis 35 procent av landets kvinnor har inkomstbringande sysselsättning, vilket är den lägsta siffran i hela sydöstra Europa.

Kvinnomisshandel och sexuellt våld mot kvinnor är av allt att döma vanligt förekommande. Detta är dock, liksom de sexuella övergrepp som begicks under kriget, fortfarande i hög grad tabubelagda ämnen. Våld i hemmet är enligt lag kriminaliserat och sedan lagens införande 2003 har antalet anmälningar ökat. 2009 antog BiH:s parlament en ny strategi för att motverka samt bekämpa våld i hemmet.

Rättsväsendet lagför förövare, men det finns, enligt kvinnoorganisationer, fortfarande många människor, även inom rättsväsendet, som anser att våld och sexuella övergrepp i hemmet är en familjeangelägenhet. Kvinnor som anmäler sina män kan därför hamna i en svår social situation. Antalet fällande domar i dessa ärenden är fortfarande lågt och straffen ofta milda i form av t.ex. böter. Enligt uppskattningar från olika kvinnoorganisationer utsätts ungefär 1/3 av kvinnor i BiH för våld i hemmet.

Det finns ett antal kvinnoorganisationer som stödjer misshandlade kvinnor med juridisk rådgivning och psykologisk hjälp. Vissa organisationer har även skyddshem för särskilt utsatta kvinnor och barn. Under 2009 och 2010 har dessutom myndigheter på statlig nivå säkrat finansiell hjälp till dessa så kallade 'safe houses' som erbjuder skydd och assistans till offren.

Handel med människor för sexuella syften och tvångsprostitution förekommer och är fortfarande ett stort problem i BiH som är både ursprungs- och transitland samt destination för denna sortens verksamhet. Utländska kvinnor utsatta för människohandel kommer främst från Moldavien, Rumänien, Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Även kvinnor från BiH tycks bli offer för människohandel i allt större utsträckning, både inom och utanför BiH. Under 2009 identifierades totalt 69 offer för människohandel, varav 58 var bosniska medborgare och 11 var från andra länder. Med skärpt lagstiftning och

ansträngningar för att komma till rätta med detta problem så har verksamheten till större del förflyttats under jord, från barer till privata lägenheter.

Även andelen romska kvinnor och barn utnyttjas i allt större utsträckning i människohandelsindustrin; kvinnorna främst för tvångsäktenskap och barnen främst för tvångsarbete. Romska kvinnor lider dessutom större risk för diskriminering, dels på grund av romernas sociala ställning i samhället generellt dels på grund av att de flesta är utbildade. Många romska barn går ej i skolan. 90 procent av landets kvinnliga romska befolkning har ej tillgång till sjukvård, socialt skyddsnät eller arbete.

15. Barnets rättigheter

De största problemen gällande barns rättigheter i dagens BiH rör enligt UNICEF områden som etnisk segregation i skolorna, otillräckliga möjligheter till förskola och dagis, etnisk diskriminering, fattigdom, barnarbete, brottslighet, våld i hemmet, drogmissbruk samt prostitution.

FN-konventionen om barnets rättigheter införlivades genom Daytonavtalet och har införlivats i lag i båda entiteterna. Den fragmenterade politiska strukturen i landet hindrar emellertid att denna konvention och dessa lagar implementeras ordentligt. Enligt UNICEF leder en bristande harmonisering av lagar och strategier till orättvisor vad gäller det sociala skyddsnätet mellan entiteter, kantoner och kommuner. Det finns även brist på politisk vilja att prioritera skyddet av barnen.

Barn tillhör samhällets svagaste grupp och är därför oftast mest missgynnade av de problem som präglar ett samhälle och deras rättigheter är oftast svårast att skydda. I BiH påverkar både fattigdom och korruption kapaciteten att föra riktig statistik över barn och deras levnadsförhållanden, vilket försvårar skyddandet av deras rättigheter.

Runt 170 000 barn beräknas leva i fattigdom i BiH. Värst drabbade är barn på landsbygden som löper två gånger större risk att bli fattiga än barn som bor i städer och tätort. Sexuellt utnyttjande av barn inom familjer samt våld i hemmet är ett utbrett problem. Frivilligorganisationer uppskattar att var fjärde barn utsatts för eller upplevt våld i hemmet. Barnaga inom hemmet fortsätter att vara lagligt i BiH. Detta som strider mot barnkonventionen.

Människohandel omfattar även barn, oftast minderåriga flickor. 11 anmälda fall finns från 2009 där barn uppges ha fallit offer för människohandel. Barn utnyttjas även för arbetskraft och enligt UNICEF:s senaste mätningar har fem procent som är mellan 5-14 år varit engagerade i någon form av arbete.

Romska barns situation är speciellt svår. Av olika skäl, exempel fördomar eller avsaknad av identifikationshandlingar, har dessa barn sällan möjlighet att få utbildning. Tillgången till sjukvård är av samma skäl väldigt begränsad. 2009 beräknades uppåt 1 000 barn vara oregistrerade i BiH, varav majoriteten antas vara romer. Vidare beräknar UNICEF att drygt 80 procent av alla romska barn lever i fattigdom. I vissa romska samhällen gifts flickor bort redan vid 12 års ålder.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

BiH:s konstituerande folk är enligt konstitutionen bosnienmuslimer, bosnienserber, bosnienkroater tillsammans med kategorin övriga, "others". Sistnämnda kategori är emellertid inte definierad. Medborgare som inte tillhör någon av de tre dominerande folkgrupperna har inte samma författningsenliga rättigheter som de konstituerande folken, bland annat avseende valbarhet till ämbeten. En minoritetslag, "*The Law on Protection of National Minorities*", som stärker de nationella minoriteternas ställning har antagits, men tillämpningen av denna är bristfällig.

Romerna är den största minoriteten i landet och är socialt, ekonomiskt och politiskt marginaliserade som grupp. Romer diskrimineras inom en rad områden såsom utbildning, arbetsliv, språk, kultur, hälsovård och egendomsrättigheter. 2005 antogs en strategi, *National Strategy for the Roma*, för romers integration av BiH:s regering. Strategin har identifierat fyra nyckelfrågor: hälsovård, utbildning, bostad och arbete och på dessa områden har vissa framsteg kunnat noteras. Ansvar för att leda implementeringen av denna strategi åvilar ministeriet för mänskliga rättigheter och flyktingar vars administrativa kapacitet dock förblir svag. För romerna är en grundläggande problematik att många av dem saknar födelsebevis eller andra relevanta handlingar och att anskaffandet av dessa handlingar är förenat med höga trösklar i form av kostnader och omfattande pappersexercis och myndighetskontakter. Detta förhållande gör att många romer, enligt UNHCR:s uppskattning cirka 3 000 - 5 000 personer, befinner sig emellan statslöshet och medborgarskap.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Det finns i BiH allvarliga brister i respekten för HBT-personers (homosexuella, bisexuella och transpersoner) mänskliga rättigheter. HBT-personer döljer i allmänhet sin sexuella läggning av rädsla för hot och utfrysning. Anti-diskrimineringslagen från 2009 förbjuder orättvis och nedsättande behandling

på grund av bland annat sexuell läggning. Lagen som möjliggör bötesföreläggande vid fall av diskriminering har emellertid ännu inte prövats i något enskilt ärende gällande sexuell läggning.

Även jämställdhetslagen från 2003 förbjuder diskriminering vid anställning, och inom flera andra områden, på basis av kön eller sexuell läggning. Det finns stora brister i implementeringen och en majoritet av allmänheten hyser starkt negativa attityder mot HBT-personer. Det finns inget lagligt erkännande av samkönade par. I familjelagen anges att äktenskap är det lagliga samfundet mellan man och kvinna. En nyligen genomförd analys av läromedel för gymnasieskolan visar skolorna fortsätter att förmedla och reproducera grovt stereotypa bilder av homosexuella. Så sent som i december 2010 publicerade den Banja Luka-baserade dagstidningen, *Glas Srpske*, en artikel av två serbiska forskare som likställer homosexualitet med psykisk sjukdom och drogmissbruk.

Den första icke-statliga organisation som arbetar för sexuella minoriteters rättigheter, "Q", arrangerade i september 2008 Sarajevos första öppna HBT-evenemang: "*Sarajevo Queer Festival*". Den råkade sammanfalla med den muslimska religiösa högtiden Ramadan och föregicks av hätsk kritik av religiösa samfund samt delar av den lokala pressen. Festivalen fick avbrytas då deltagare attackerades av motdemonstranter varvid 10 personer skadades. "Q" fungerade som ett viktigt socialt stöd för HBT-personer. Sedan 2009 är organisationen i det närmaste upplöst och det saknas öppna stödorganisationer. Flera av de ledande personerna inom "Q" lämnade Sarajevo efter en lång period av hot och osäkerhet.

18. Flyktingars rättigheter

Sedan krigsslutet har, enligt statistik från FN:s flyktingorgan UNHCR, en miljon flyktingar och internflyktingar, av cirka 2,2 miljoner, återvänt. Av dessa har 450 000 återvänt till områden där de utgör etnisk minoritet och 550 000 till områden där de utgör majoritet. Det finns fortfarande cirka 113 000 internflyktingar registrerade. Även om flertalet av dessa personer sannolikt i praktiken redan är lokalt integrerade på sin nya bostadsort kan det finnas administrativa och politiska anledningar för dem att behålla sin status som internflyktingar. För en minoritet av de kvarvarande internflyktingarna är dock situationen kritisk och de tillhör tveklöst de mer utsatta grupperna i landet. UNHCR uppskattar att åtminstone 7 500 individer bor i olämpliga uppsamlingscentra som ej är anpassade för behoven. Dessa problem är särskilt stora i de östra delarna av Republika Srpska.

Eftersom det inte genomförts någon folkräkning efter kriget råder dock stor osäkerhet om hur många flyktingar som verkligen har återvänt. Många internflyktingar har inte tillgång till grundläggande social trygghet vilket kan bero på ren diskriminering eller problem med den komplexa administrativa strukturen. Exempelvis är det svårt att få bidrag och pensioner utbetalade över entitets- och kantongränsen. Den fysiska säkerheten för återvändare har gradvis förbättrats och det är nu ovanligt med rapporter om övergrepp mot minoritetsåtervändande. En uppdaterad strategi för implementering av Annex VII i Daytonavtalet antogs i juni 2010. Den innehåller åtaganden om materiellt stöd och reformer för att öka flyktingarnas rättigheter. Dessutom innehåller strategin en öppning för internflyktingar att i högre grad än tidigare integreras lokalt, det vill säga i de områden där de nu befinner sig.

Det råder alltjämt ett migrationstryck från BiH till EU. Dragningskraften är förhoppningen om att kunna försörja sig genom att hitta arbete i ett EU-land. Den dåliga ekonomiska och sociala situationen gör att många bosnier, inte minst unga människor, har svårt att se en framtid i BiH. Den 15 december 2010 infördes viseringsfrihet för medborgarna i BiH för besök i Schengenländerna.

BiH har undertecknat 1951 års FN-konvention och 1967 års FN-protokoll angående flyktingars rättsliga ställning. Asyllagstiftningen i BiH ligger generellt i linje med internationella principer och EU:s miniminivåer såsom *non refoulement*-principen (det vill säga principen om att inte utlämna en asylsökande till land där fara råder för hennes liv eller kränkning av hennes mänskliga rättigheter) samt tillgång till asylproceduren för dem som söker asyl. UNHCR har dock kritiserat regeringen för en stundtals mycket restriktiv tolkning av asylrätten. Antalet asylsökande i BiH är lågt och myndigheterna fattar i genomsnitt beslut inom fyra månader.

19. Funktionshindrades rättigheter

Kriget medförde att andelen funktionshindrade i landet ökade drastiskt. Deras situation är ofta mycket svår. Bristen på fullgod sjukhusvård och rehabilitering är stor. Minst 100 000 funktionshindrade bedöms vara helt beroende av bidrag och regelbunden omsorg.

En återkommande kritik från civilsamhälle och BiH:s ombudsmannainstitution är att behandling av, och villkor för, funktionshindrade skiljer sig mycket åt mellan landets olika delar på grund av den uppdelade jurisdiktionen mellan entiteterna och kantonerna. Utbetalning av de bidrag och sociala förmåner som funktionshindrade har rätt till sker ofta med stor oregelbundenhet och kraftiga förseningar.

Handikappanpassningen i BiH är inte tillfredsställande och problematiken ges liten uppmärksamhet. Krigsinvalider är dock relativt välorganiserade och en för politikerna viktig lobbygrupp, vilket har medfört att deras sociala förmåner är långt bättre än förmåner till andra funktionshindrade. Mot denna bakgrund kräver bland annat ombudsmannainstitutionen och Världsbanken att en förbättrad behovsprövning införs.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det finns ett tämligen rikt utbud av icke-statliga organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter i BiH. De flesta av dessa är stödorganisationer inriktade på särskilda målgrupper såsom funktionshindrade, barn, ungdomar och kvinnor. De tar emot klagomål från medborgare samt erbjuder juridisk hjälp och socialt stöd och bedriver pedagogiskt arbete. Det finns därutöver ett färre antal organisationer inriktade på att utbilda och rapportera om respekten för mänskliga rättigheter, påverka lagstiftningsarbete och utkräva ansvar från myndigheter. Helsingforskommittéerna för FBih respektive RS gör årliga rapporter om mänskliga rättigheter i landet.

Många av de enskilda organisationerna ger utbildning i mänskliga rättigheter. De deltar också i lagstiftningsarbete. Vissa organisationer är särskilt inriktade på att försöka skapa kontaktytor mellan medborgare och politiker. Det förekommer sålunda samarbete mellan organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter och myndigheterna. De organisationer som utifrån ett universellt rättighetsperspektiv och granskar och rapporterar om korruption och myndighetsmissbruk är fortsatt beroende av internationellt stöd för finansiering av sin verksamhet. De är sällan medlemsbaserade, saknar möjlighet till offentlig finansiering och bedriver enbart i undantagsfall egen lokal insamlingsverksamhet. De står i kontrast till veteranorganisationer och andra intresseorganisationer som skyddar sina medlemmars intresse utifrån förvärvade rättigheter och på en etnisk grund. Den senare kategorin är den starkaste kraften inom det splittrade bosniska civila samhället.

De flesta organisationer för mänskliga rättigheter tillåts bedriva sin verksamhet relativt fritt. Det är tämligen omständligt att registrera en lokal enskild organisation, men det finns få uppgifter om utpräglade myndighetstrakasserier. Det civila samhället som arbetar med mänskliga rättigheter i RS arbetar ibland under svåra förhållanden, och utsätts för hot och trakasserier från grupper och individer de granskar.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

I BiH finns en omfattande fältnärvaro av flera internationella organisationer för övervakning och rapportering om mänskliga rättigheter. Den Höge Representantens kontor, OSSE, Europarådet och flera nationella organisationer för mänskliga rättigheter är involverade. Dessa bedriver omfattande utbildning i mänskliga rättigheter i hela landet.

Sverige ger genom Sida ett betydande stöd till de bosniska enskilda organisationernas arbete för mänskliga rättigheter. Detta stöd genomförs av *Civil Rights Defenders*, *Olof Palmes Internationella Center*, *Kvinna till Kvinna* och *Forum Syd*. Stödet omfattar fler än runt 25 lokala organisationer, såväl de större människorättsorganisationerna som lokala föreningar. Organisationerna arbetar med rättsligt och socialt stöd, utbildningar och olika former av påverkansarbete riktat till grupper som utsätts för diskriminering och övergrepp. Ambassaden bidrar därutöver med organisationsstöd till två lokala organisationer, ”*Center for Investigative Reporting*”, som arbetar aktivt med att avslöja maktmissbruk, organiserad brottslighet och korruption samt ”*Civil Society Promotion Center*”, som förmedlar stöd till gräsrotsinitiativ för att lösa lokala problem och stärka medborgarinitiativ. Vidare är rättssektorn ett prioriterat område för Sveriges utvecklingssamarbete med BiH. Stöd ges till landets statsdomstol, som bland annat har jurisdiktion beträffande krigsförbrytelser och organiserad brottslighet. Svenskt stöd ges också till *International Commission for Missing Persons* (ICMP) som med hjälp av DNA-analyser identifierar offer från Srebrenica och andra platser. Genom det lokala domstolsverket, HJPC, har Sverige bidragit till införandet av *e-governance* inom alla BiH:s domstolar och åklagarkontor, vilket förväntas öka effektiviteten, insynen i rättsadministrationen och förbättra rättsskyddet. Sverige bidrar också till projekt med syfte att förbättra romernas bostadssituation genom ministeriet för mänskliga rättigheter. Sverige samarbetar även med ministeriet och UNICEF för att förbättra den offentliga rättsliga och sociala hanteringen av unga lagöverträdare. Detta sker med utgångspunkt från barnkonventionen.